

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Close-up van de geboorte van een tweeling

(Genesis 25:24-26)

Geboorte en naamgeving

„Toen nu haar dagen vervuld waren, dat zij baren zou . . .” – het is alsof je Luc. 2 hoort meeklinken, maar we zijn pas bij Rebecca en dus bij de aanvangen der kerk. Dat zal ook de reden zijn, waarom (net als in Luc. 2) ons zoveel details worden verteld van deze bevalling.

De Groot Nieuws Vertaling geeft het aardig weer: „toen ze moest bevallen bleek het inderdaad een tweeling te zijn”. Maar beslist geen een-eiige tweeling: „De eerste die tevoorschijn kwam, was rossig” – hij had een rode of sterk gepigmenteerde huid. „Hij was over het hele lichaam sterk behaard, alsof hij een haren mantel aanhad. Men noemde hem Esau: Dichtbehaarde” (GNV).

Dat is dan in tegenstelling met Jacob, die later zelf het verschil aangeeft: „Esau is erg behaard en ik niet” (27:12 GNV). De Nieuwe Vertaling is hier al te suggestief: „Zie, mijn broer Esau is een **ruig** man . . .”.

Maar t.a.v. Jacob is de GNV weer te suggestief: „Daarna kwam zijn broeder te voorschijn. Omdat hij de hiel van Esau vasthield, noemde men hem Jacob: Hij die een ander beetneemt.” Beetnemen, te pakken nemen of hebben heeft echter een te negatieve lading. Dat aspect is nog lang niet aan de orde. Daarom voldoet ook het woord „hielenlichter” niet. Het is **Ezau** die later Jacobs naam een ongunstige betekenis geeft: „terecht wordt hij Jacob genoemd . . . hij heeft me nu al tweemaal beetgenomen” (27:37 GNV; bedrogen NV).

Karakteristieke details

Dat zijn dus markante, persoonlijke eigenaardigheden die ons worden verteld. Waarom die details? Omdat ze in het vervolg

DOOR
E. R. POSTMA
EINDHOVEN

een duidelijke functie hebben. Niet om bijvoorbeeld de een bij voorbaat zwart af te schilderen of om te suggereren: Ezau was van meet af aan veel sterker dan Jacob (een ruige beer). Prof. B. Holwerda doet dat eigenlijk wel: „de eerste heeft een roodbruine gelaatskleur, een teken van kracht en gezondheid . . . Ezau beschikt dus over een brute natuurkracht.” Maar medisch is allang uitgemakt dat de huidskleur en het „behaard” of glad zijn niets zegt over lichaamskracht. Ezau houdt er alleen zijn naam aan over: Dichtbehaarde. Dat karakteriseert hem, geeft hem zijn naam. En het andere, markante trekje is: bij de geboorte hield Jacob Ezau's hiel vast ('t moet een moeilijke bevalling zijn geweest). Bij velen heeft hij daar de naam „hielenlichter” aan overgehouden. En daarbij trekt men al een bedenkelijk gezicht: de ander een beentje lichten, ja, ja – een mooie meneer. Men vergeet daarbij simpelweg wat Paulus schrijft: „nog vóór de kinderen geboren waren en goed noch kwaad hadden gedaan” (Rom. 9:11).

Je kunt hooguit zeggen: Jacob zit Ezau dicht op de hielen, maar hij is de „verliezer”. Tege-

lijk is dat moment van geboorte bepalend voor heel zijn leven: hij (de vader van een volk!) is de mindere, de jongste. Met zijn eerstgeboorterecht heeft Ezau van meet af en van nature een voorsprong – met alle rechten daaraan verbonden.

Beschreven blad papier

Bij de geboorte is het eerstgeboorterecht bepaald. Daarbij gaat het in dit geval niet alleen maar „om familiegoed, maar om de toegezegde erfenis, en om het Zaad, waarin heel de wereld gezegend zou worden, dat is dus – Nieuw-Testamentisch gezegd – om de Christus. Niet om het deelhebben aan de belofte en aan Christus . . . Maar het gaat om het vaderschap van Christus, om de vraag: wie heeft de leiding in deze erfenis, wie is de eerste, over wie loopt de lijn?” (B. Holwerda, a.w. pag. 44 v.).

Dat waren natuurlijk zaken, waarvan die beide jongens tijdens, laat staan vóór de geboorte, totaal geen weet van hadden. In de gegeven details ligt geen spoor van verwijt of verdienste. De „close-up” van deze bevalling wordt gegeven om te onderstrepen, dat elk van **deze** beide kinderen – **bij uitzondering** – geen onbeschreven blad papier is. Want God, die ons de volgorde van de geboorten minitius laat zien, had bij voorbaat al zijn voornemen bekend gemaakt: het wordt een strijd tussen twee volkeren, en de meerdere (oudste) zal de mindere (jongste) dienen. En niemand wist op dát moment wie dat zijn zou – het kind had nog niet eens een náám. Juist dáárin komt echter des te duidelijker uit: het is God, en God alléén, die bepaalt aan wie „het vaderschap van Christus” zal ten deel vallen. Zijn „voornemen”, dat naar „het principe van

Inhoud

- 25 Ds E. R. Postma,
Close-up van de geboorte van een tweeling
- 26 Ds C. P. Plooy,
Herinneringen (4)
- 26 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 27 Prof. dr K. R. Veenhof,
In Memoriam Dr B. Jongeling
- 28 D. W. L. Milo,
Reagan en abortus
- 29 Drs A. Keizer,
De betekenis van de reformatorische beweging van de jaren '30 voor het geref. leven (1)
- 29 P. C. van Wijk,
Terloops . . .
- 30 Drs A. A. N. Cruts,
Boekbespreking

verkiezing” is, wordt straks uitgewerkt.

Karakteristiek voor Gods „kiezen”

Om zijn voornemen (plan) te gaan uitwerken, doet God een keuze uit beiden. Maar welke maatstaf hanteert Hij daarbij? Duidelijk niet van de **werken**, schrijft Paulus (Rom. 9:11). Niet „geboorte, werk, natuurlijke aanleg, deugd . . . zo, dat het nooit te danken is aan menselijk werk maar aan **het roepen Gods**” (B. Holwerda, a.w. pag. 34).

God „roept” – wat moeten we ons daarbij voorstellen? Hoe doet Hij dat? Dat spreekt voor zichzelf: door zijn Woord. Dat Woord doet een appél op wie het hoort – dus straks ook op Ezau en Jacob. De vraag is en blijft hoe de hoorder daarop reageert!

God „riep” Mozes om Israël uit Egypte te leiden (Ex. 3:10 v.v.). Mijn Zoon (Israël) heb Ik uit Egypte geroepen (Hos. 11:1). Israël wordt geroepen om Gods volk te zijn (Ex. 19:3 v.v.), het volk van Gods keuze (Deut. 7:7). En het beantwoordde die roep positief (Ex. 19:8; vgl.

(lees verder op pag. 26 - 1e kol.)

Herinneringen (4)

Van de langdurig zieken zal ik nooit kunnen vergeten Fokje Huizinga. Ze woonde met haar oudere zuster en broer samen. Ik moest vaak denken aan Lazarus met zijn zusters Martha en Maria. De broer is het eerst overleden. Fokje leefde door, ze lag al meer dan 25 jaren in het bed. Naar het leek: uitgeteerd. Ze kon over haar lichaam geen deken verdragen, alleen een laken. Als je haar voor het eerst zag schrok je. En je dacht: die leeft geen dag meer. – Haar bed stond voor het raam en ze hield secuur de voorbijgangers in de gaten. Met een lang rietje met een pluimpje eraan wuifde ze naar iedereen die voorbij kwam en een hand opstak. Fokje leefde met alles mee buiten haar ziekenkamer, ze was bijzonder goed op de hoogte van alles wat zich voordeed in de gemeente en in het dorp. Voor het laatste nieuws moest je bij haar zijn.

Maar belangrijker was, dat ze altijd hunkerde naar het Goede Nieuws. Hoe helder was haar geest in zo'n zwak lichaam! En wat een Schriftkennis bezat ze! Meestal las en besprak ik met haar een stukje uit de Bijbel, maar op een keer zei ze tegen me: wilt u niet met mij van week tot week een bijbelboek bespreken? En wat moest dat dan zijn? Fokje koos de brief aan de Romeinen. Voorwaar geen lichte kost en het vroeg van mij nogal wat voorbereiding, want ze nam geen genoegen met wat „stichtelijkheid”.

Na ons vertrek uit Driesum zijn de gezusters Huizinga later in een verzorgingshuis opgenomen, het was voor de oude Kieke niet meer te doen. En daar hebben ze samen nog goede jaren gehad.

Bracht Uithuizen ons op het spoor van de Afscheiding, – in Driesum was er een herinnering aan de Doleantie.

In zo'n klein dorp weet je als leden van verschillende kerken wel bijna alles van elkaars doen en

Vervolg van pagina 25

Close-up van de geboorte van een tweeling

Ps. 91 : 2 en 9a; Jer. 2 : 2). Jesaja werd geroepen tot profeet (Jes. 6), zoals een Saul of David tot koning. En Jezus werd bij zijn doop geroepen Messias te zijn.

God „roept” door zijn Woord, in de tijd, tijdens het leven van een mens – ook al heet die mens Ezau of Jacob of wie ook. Uit het evangelie horen we hoe God te werk gaat: niet naar de maatstaf van „werken” werkt Hij zijn „voornemen naar het principe van verkiezen” uit. Daarom staat terecht in het oude doopsformulier: „...zo worden wij geroepen tot een nieuwe gehoorzaamheid aan deze enige God....”!

DOOR C. P. PLOOY EDE

laten. Zo leefden we op een gegeven ogenblik ook allen mee met een conflict in de hervormde gemeente. Vóór Pasen waren er enkele jonge mensen, die belijdenis wilden doen, door de kerkeraad afgewezen. Niet alle gemeenteleden waren n.l. zo zwaar geref. bond als de meerderheid van gemeente en kerkeraad. En zo konden er wel eens moeilijkheden ontstaan bij de ondervraging voordat men werd „aangenomen”.

Maar wat deden de afgewezen

belijdeniscandidaten? Ze gingen over naar een naburige gemeente, die wat minder zwaar in de leer was, en werden daar zonder bezwaar geaccepteerd. Kort daarna dienden ze hun belijdenisattestaties weer in bij de gemeente van Driesum, en volgens de geldende regel moesten ze toen wel worden aangenomen. Afgezien van de vraag, of deze jongelui bij eerste onderzoek terecht waren afgewezen, – wij vonden dat, als gereformeerden, maar een ijdel spel met ernstige zaken. En we herinnerden ons, hoe de Doleantie in Amsterdam begon met een dergelijke attestenkwestie. De hervormde kerkeraad in Amsterdam wees toen ook een aantal belijdeniscatechisanten af, omdat ze niet instemden met evangelie van de verzoening en de verrijzenis van Christus. Toen deze jonge mensen attesten opvroegen om in een moderne kerk in de Zaanstreek belijdenis te kunnen doen, weigerde de kerkeraad deze af te geven. Daarmee kwamen ze in conflict met het provinciaal bestuur, dat 80 kerkeraadsleden schorste! In Heemstede hadden we een oude broeder, die met enige trots kon vertellen, dat zijn vader één van de 80 was geweest. Zo begon in Amsterdam de Doleantie, januari 1886, deze maand precies een eeuw geleden.

Een laatste herinnering aan Driesum

Natuurlijk had het dorp een

fanfare! Leden van onze gemeente bliezen daar ook hun partij mee. We hebben daar als gemeente nog profijt van gehad, toen we een eigen kerkgebouw kregen, maar voor een orgel was nog geen geld genoeg. Geruime tijd heeft een vijftal blazers vanaf het orgelbalkon boven de preekstoel de gemeentezang begeleid. En het was echt geen behelpen, het zong voortreffelijk!

Maar mijn herinnering gaat nu naar een kerstnacht. Het was een ouderwetse witte kerst. We lagen in de vroegte en het duister nog diep in slaap. En plotseling klonk door de stille, witte nacht een kerstlied van buiten, – vlak voor de pastorie in de bocht van de dorpsstraat stond een groepje blazers van de fanfare en zo stonden er verschillende groepen door Driesum en Wouterswoude verspreid kerstliederen te blazen. Een ongekende verrassing! En we denken er nog bij elk kerstfeest even aan terug. Zoiets kon je nu óók beleven in de friese wouden!

U begrijpt intussen al wel, dat we niet zonder weemoed van deze gemeente afscheid hebben genomen.

Heemstede

Dit werd een hele sprong, van Driesum naar Heemstede, van het Noorden naar het Westen van het land. Daarmee keerde ik wel weer terug naar het land

Levensbron

Hoe gemakkelijk zingen we in de kerk: Bij U, HEER, is de Levensbron. Terwijl we nauwelijks weten wat dorst is en wat het vinden van een bron dan betekent. Hierover peinzend, ontmoette ik hem in de Bijbelse gewesten. Hij stond bij een koele, heldere bron en hij wees op het water en zei: Bron van de roepende!

Ik probeerde niet met hem te praten, er liggen zoveel eeuwen tussen ons. Ik weet wel dat er tot op de huidige dag nogal moralistische prekers en bijbelverklaarders zijn, die niet veel van hem heel laten. Het deert hem niet. Z'n broers hebben hem onder de puinhopen vandaan gehaald en begraven, engelen hebben hem naar Abraham gedragen. Volledig eerherstel.

Er is kritiek op wat hij riep na een overwinning, die hij behaald had:

Met een ezelskaak heb ik ze neergeslagen,
wel duizend man heb ik er opgestapeld,
met één zo'n ezelskaak.”

Pastorale notities

DOOR A. H. ALGRA MAASSLUIS

Daarna knapte hij af en hij verging bijna van de dorst. Dus wordt altijd maar weer gezegd: Hij had in eigen kracht geroemd en God laat hem nu weten door WIE hij wor. 't Kan zijn. Je zou het bijna denken. Maar was 't dan niet waar, wat hij gezegd had? Hij had toch als enige, duizend man verslagen, zoals beloofd was in de rol van Mozes? Mag je nooit zeggen dat je iets moois gemaakt hebt of iets dat nieuw is en goed? Moet er altijd bij: Met Gods hulp heb ik dit of dat gedaan of in Gods kracht heb ik dit gepresteerd? Iemand zegt: „Dominee, dat was een mooie en duidelijke preek”. Als ik dan antwoord: „Ja, ik ben er zelf ook nogal tevreden over”, dan is

dat niet goed. Men verwacht dat ik zeggen zal: „Och, broeder, het Wóórd is zo rijk”.

Maar de man die ik in de Bijbel ontmoette, had z'n wonderlijke wapen weggegooid en hij zal begrepen hebben, dat het nu gevaarlijk werd. Z'n vijanden zullen niet ver weg geweest zijn en over de heuvelrand in het westen geloerd hebben, nog achter adem van het vluchten, hoe het nu verder gaan zou. En zij konden zien: De sterke man zakt wat inelkaar en z'n volk komt niet naar hem toe, om hem op het schild te heffen. Hij wordt alleen gelaten. Een gemakkelijke prooi. Toen riep die man tot God, omdat z'n vrienden en z'n broers niet kwamen. Zal ik in handen vallen van mijn vijanden? Toen kraakte er een rots en er was water. God zei: „Hier, m'n jongen, drink maar, Ik heb water voor je”. Hij was vlakbij, terwijl de vijanden en de broeders zich op een afstand hielden. Zoals eerder een engel had gezegd: „God heeft naar de stem van de jongen gehoord, daar waar hij is.” Waar jij bent met je dorst, is God vlakbij; tegen je aan.

Redaktie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redaktie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

van mijn herkomst, maar als je er 9 jaren weg geweest bent moet het eerst toch wel weer wennen. Het was hier in alle opzichten veel drukker dan in de landelijke friese wouden. De gemeente had een roerige tijd achter de rug als gevolg van de kwestie-Kralingen. De naweeën lieten zich nog gelden. Er was veel te doen. Aan die eerste tijd heb ik niet zoveel prettige herinneringen. Ik had nogal wat aanlooptijd nodig om vertrouwd te raken met de gemeente en vertrouwen te winnen. Later brak er een tijd aan van rustig opbouwwerk en uit die tijd zijn me goede herinneringen bijgebleven en zijn er ook banden blijven bestaan. Toch kan ik er niet zoveel over vertellen als over mijn vorige gemeenten. In de eerste plaats ontbreken in een dorp als Heemstede de typen, die je in dorpen in het Noorden aantroft. En in de tweede plaats zou ik moeten spreken over mensen, die nog in leven zijn. Herinneringen worden trouwens minder naarmate de tijd dichterbij het heden ligt. Herinneringen moeten de tijd hebben om herinneringen te worden. Toch een enkel verhaal.

U herinnert zich nog de oude Grietje Venhuizen uit Uithuizen? Hoe ze voor geen geld ter wereld een gezang zou meezingen, maar het mij niet lastig maakte als ik eens een keer een gezang opgaf?

Welnu – náást haar zet ik nu br. Visser in Heemstede, in de tijd, dat de invoering van de nieuwe psalmberijming nog moeizaam ging. Br. Visser had geen principiële bezwaren, maar wel praktische. Hij was n.l. bijna blind, kon de nieuwe psalmen dus niet lezen en meezingen, terwijl hij de oude psalmen bijna allen wel uit zijn hoofd kende. Een moeilijk probleem. Mocht je zo'n broeder de vreugde van de gemeentezang ontnemen? Ik besloot de zaak nog eens met hem

te gaan doorpraten. Maar wat viel dát mee! Samen met zijn vrouw had hij de oplossing zelf al gevonden. In de eerste plaats, dominee, graag niet te veel van die nieuwe psalmen. Maar als u er één opgeeft, wilt u het ons dan een paar dagen voor de zondag even aan ons doorbellen, dan gaat mijn vrouw mij die psalm voorlezen en léren, en dan kan ik fijn meezingen.

Zou je zo'n broeder niet in je hart sluiten? Br. Visser naast zr. Venhuizen, ik vergeet ze nooit meer en ik heb ze bij gelegenheid vaak aangehaald als voorbeelden van christelijke inschikkelijkheid.

Een heel andere herinnering. Een stukje „lachende kerk”. Meestal kan er geen lachje af in de kerk. Zou het niet mogen? Je moet er niet op uit zijn, maar soms brengt een totaal onverwachte situatie toch een glimlach op de gezichten, ja soms gaat er een schaterlach door de kerk. We brengen onze emoties en zelfs onze lachspieren toch mee naar de kerk!

Nu, stel u de situatie voor: in de zaal van het herv. jeugdhuis, want een eigen kerkgebouw hadden we toen nog niet. Daar lees ik mijn tekst voor: „Het natuurlijke eerst, daarna het geestelijke” (1 Cor. 15 : 46). En meteen staat er een jongetje op en loopt zonder blikken of blozen de deur uit, want hij „moest” even, voordat de preek begon. En ogenblikkelijk begreep iedereen het verband met de tekst! Op zo'n moment gaat er een zacht lachen door de kerk.

Of – in dezelfde zaal – waar de avond tevoren een feest was gehouden, waarvan nog een ballonnetje was overgebleven, dat recht boven mijn hoofd tegen het plafond hing. Ik had er zelf geen erg in, maar de kinderen in de kerk natuurlijk te meer! En ze wachtten vol spanning het moment af dat het klappen zou. Ik heb nog nooit zo weinig slapers in de kerk gehad en zoveel aandacht van de lieve jeugd!

Ja, die zaal, wat hebben we er goede jaren doorgebracht. Maar tenslotte kwam het toch tot kerkbouw. Nu had ik al tweemaal kerkbouw meegemaakt en de ervaringen waren nu niet zo dat ik om een derde keer verlegen zat. Maar wat is dát meegewonnen! Heel de gemeente spande zich op allerlei wijze ervoor in om de bouwkosten te drukken. En zo verrees er een eenvoudig, maar doelmatig gebouw, – kort voor de scheuring! Achteraf zeg ik: hoe bestaat het? Nergens ging de kerkbouw zo harmonieus als in Heemstede. Als kort daarop dan toch de gemeente uiteen valt, is dat door krachten van buiten en niet van binnen uit.

(word vervolgd)

IN MEMORIAM

Dr B. Jongeling

Op 12 januari j.l. overleed Dr Bastiaan Jongeling op 72-jarige leeftijd te Groningen na een korte ziekte. Na zijn theologische studie aan de Vrije Universiteit was Jongeling gedurende vijf jaar hulpprediker, te Moerdijk en te Garijp (het probleem van het vooroorlogse predikantenoverschot!). Ondanks de kwetsbare positie van hulpprediker koos hij tijdens het kerkelijke conflict der veertiger jaren met overtuiging tegen de dogmatische en kerkrechtelijke beslissingen van de synode en weigerde hij de gevraagde verklaring van instemming te ondertekenen. Na zijn schorsing werd hij december 1944 predikant in de kerk van Sappemeer, die art. 31 K.O. bleef onderhouden. In 1949 nam hij het beroep aan naar Apeldoorn, waar hij in 1966 vervroegd emeritaat ontving. Reeds tijdens zijn studie aan de VU kreeg hij een grote belangstelling voor het Oude Testament en de Semietische talen, vooral geïnspireerd door de „fijnzinnige Van Gelderen”. Na de oorlog zette hij de studie te Groningen voort en rondde die in 1962 af met een promotie op een (in het Frans geschreven) proefschrift over „De Rol van de Strijd”, een Joods geschrift uit de 1e eeuw v. Chr., dat uitvoerige regels geeft voor de eschatologische strijd tussen Israël („de zonen des lichts”) en de antigoddelijke machten („de zonen der duisternis”). Het was één van de befaamde „rollen van de Dode Zee”, vermoedelijk afkomstig van een te Qumrân gevestigde Esseense gemeenschap, waarvan de Hebreeuwse tekst in 1954 was gepubliceerd. In het uitvoerige commentaar toont hij zich een bekwaam filoloog en zorgvuldig exegeet van deze moeilijke tekst.

Zijn deskundigheid in het Hebreeuws en Aramees en het Oude Testament en zijn kennis van het Frans bezorgden hem in 1967 de uitnodiging om Oude Testament te gaan doceren aan de theologische faculteit van Université Libre de Congo, in Kisangani, waarheen hij zich spoedde zodra de militaire situatie dat toeliet. Zomer 1968 keerde hij terug en werd later dat jaar benoemd tot wetenschappelijk medewerker aan het „Qumrân Instituut” van de theologische faculteit te Groningen, pas opgericht door Prof. v. d. Woude. Dit onderzoek wordt nu zijn levenswerk, hoewel hij ervan overtuigd is (de 6e stelling bij zijn proefschrift) dat de geschriften van Qumrân „geen essentieel nieuw licht werpen op oorsprong en leer van het Christendom”. Hij publiceerde o.a. een omvangrijke bibliografie over het Qumrân-onderzoek tussen 1958 en 1969 en werkte mee aan de officiële uitgave van de „Targum van Job”, één van de rollen waarvan Nederland de publicatierechten (voor veel geld) had verworven. In 1974 publiceerde hij in de serie Exegetica (A'dam, Bolland) een Nederlandse vertaling van deze tekst, *Een Aramees boek Job*, met een uitvoerige inleiding. Daarin zet hij het belang van dit Joodse Aramees uiteen voor de kennis zowel van de bijbeltekst als van de taalkundige situatie ten tijde van Christus in Palestina, als Aramees de omgangstaal is en de Bijbel, na in het Hebreeuws in de synagoge te zijn voorgelezen, voor de gemeente in het Aramees vertaald en vermoedelijk ook uitgelegd wordt. Diverse artikelen en literatuuroverzichten over Qumrân staan op zijn naam, ook in zijn hoedanigheid van redacteur van het in 1970 opgerichte *Journal for the Study of Judaism*, een functie die hij tot het laatst bleef vervullen.

Onze kerken en de lezers van Opbouw hebben af en toe – maar wel te weinig – geprofiteerd van zijn deskundigheid, via een lezing of een serie artikelen (o.a. over Genesis 1). Jongeling was geen veel-schrijver of gemakkelijk popularistor, maar voor wie een beroep deed op zijn kennis en ervaring zeer behulpzaam, als zijn gezondheid dat toeliet. Veel redactioneel werk heeft hij zo verricht, o.a. voor het nieuwe *Bijbels Handboek*, waarbij zijn liefde voor de wereld van het Oude Testament en het Jodendom een belangrijke drijfveer was.

K. R. Veenhof

Reagan en abortus

Het Amerikaanse maandblad „Charisma” (u kent immers het woord charisma, als een bijzondere gave van Gods Geest?) heeft zich bezig gehouden met de houding van president Ronald Reagan op de maatschappelijke ontwikkelingen. Hoge bomen vangen veel wind en een groot staatsman – president van een der grootste wereldrijken – kan op veel kritiek rekenen.

Welnu, „Charisma” heeft zeven van zijn toespraken doorgelopen, om een antwoord te vinden op de vraag: hoe zijn de opvattingen van Reagan? En die antwoorden vallen zeker niet tegen. Over Reagan's christen-zijn bestaan namelijk twijfels. Enerzijds hebben de media verteld, dat Reagan geen kerkelijke bijdrage geeft (...), of althans niets daarover publiceert (...), of er althans geen aftrek van de inkomstenbelasting voor vraagt (...). Ook is publiek gemaakt dat Reagan geen al te trouw bezoeker van de kerk is. Maar aan de andere kant werd hij beschimpt als overgeestelijk, toen hij het jaar 1983 tot „het jaar van de Bijbel” had verklaard, sprekende voor een christen-convent.

„De Zeereerwaarde Ronald Reagan”, zo schreef de Time in maart 1983 sarcastisch, „reisde vorige week naar de heilige grond van de 41e jaarvergadering der Nationale Vereniging van Evangelische Christenen. Zijn ernstige preek was een mengsel van staatkunde en godsdienst. Hij krenkte politici van Moskou tot Washington en bracht door zijn kreten alle theologen in verwarring”.

Onlangs vroeg „Newsweek” zich af, of Reagan eigenlijk wedergeboren was of niet. Maar de democratische vice-president en kandidaat Geraldine Ferraro wist het antwoord. Hij verklaarde openlijk, dat Ronald Reagan geen goed christen is, omdat hij de welvaartsprogramma's besnoeide.

Daar tegenover haalde een christelijke voorman, George Otis, een gesprek op, in 1970 gevoerd met Pat Boone, toen Reagan nog gouverneur van de staat California was. En naar Otis' mening is Reagan niet alleen een oprecht christen, maar hij heeft zelfs een bijzonder charisma.

In tegenstelling tot de vorige president Jimmy Carter zal Reagan over zijn christen-zijn nooit in discussie gaan. Toch noemen zijn toespraken vaak de naam Christus, evenals de christelijke doelstellingen. Hij schaamt zich daar niet voor. Hij zegt zelfs, dat „de Bijbel antwoorden geeft op al onze problemen”. In zijn toe-

DOOR
D.W. L. MILO
DALMALLY

spraken beschikt hij gemakkelijk over Bijbelse gegevens, bijvoorbeeld toen hij in januari 1984 aan het Convent van christelijke radiomensen vertelde: „als de Heere ons licht is, onze kracht en onze redding, wat zullen wij nog vrezen? Waar we ook zijn, we hebben een belofte van Jezus dat Hij onze zorgen wegneemt, onze harten geneest en onze angst verdrijft. Onze tranen kunnen een nacht duren, maar met de morgen komt de blijdschap terug. Hij beloofde dat, als ons hart oprecht is, zijn liefde zo zeker zal blijken als het zonlicht. En Jezus toonde ons, door voor ons te sterven, hoe ver onze liefde moet gaan: tot het einde”.

—☆—

U hebt al een aantal psalmcitatens herkend. Zulke uitspraken van het belangrijkste staatshoofd van deze wereld doen u toch zeker goed? Dan nu enkele nadere gedachten van Ronald Reagan over **abortus**, een der meest ingrijpende onderwerpen, waarmee de mensheid zich confronteert. In maart 1984 zei hij onder meer het volgende:

„Ik heb gesteld dat bij abortus het ongeboren kind dikwijls ondragelijke pijn lijdt. Onmiddellijk riep die uitspraak hevige kritiek en tegenspraak op. Welnu – onlangs ontving ik een brief, ondertekend door 24 artsen, welke uiteenzette dat de medische techniek van de laatste tijd bevestigen heeft, dat de ongeboren menselijke vrucht duidelijk reageert op pijn, aanraking en geluid. Mijnheer de president, zo besloot deze brief, met de aandacht te vestigen op het vermogen van de menselijke foetus om pijn te voelen, staat u op stevige bodem”.

Elders, ook in 1984, zei de Amerikaanse president:

„God is het centrum van ons leven. Het gezin vormt het centrum van de maatschappij: onze

beste hoop voor de toekomst zijn onze kinderen. Zevenduizend Polen kwamen naar de doop van Maria Victoria Walesa, om hun geloof uit te drukken: dat de hechtheid van het gezin de grondslag van de vrijheid vormt. Gods beste gave aan de mensheid is de gave van het leven. Hij zond ons de Vorst des levens als kind in een kribbe. Ik heb al eens gezegd dat we voorzichtig moeten zijn met te zeggen, dat God aan onze zijde staat; de werkelijke kwestie lijkt me: staan wij aan Gods zijde?”

„Ik weet dat wat ik zeggen ga bestreden wordt, maar ik moet het toch zeggen: Deze natie kan niet doorgaan met oren en ogen te sluiten voor de moord op 4000 ongeboren levens per dag. Dat is een op elke 21 seconden. We kunnen niet beweren dat Amerika zijn eerste en hoogste ideaal honoreert: het geloof dat elk leven heilig is – wanneer we toestaan dat 15 miljoen *) onnozele wezens jaarlijks worden gedood, sinds de betreffende wet in werking trad.”

„Vijftien miljoen *) kinderen die nooit zullen lachen, nooit zingen, nooit de vreugde van liefde zullen kennen, nooit zich mogen inzetten voor ziekenzorg, voeding van armen, nooit vrede zullen stichten tussen naties. Abortus heeft hun het eerste en voornaamste der menselijke rechten ontnomen. Hun verlies maakt ons allen oneindig armer”.

—☆—

Bij een andere gelegenheid zei Reagan: „we moeten nog een andere harde werkelijkheid onder ogen zien. Specialisten hebben vastgesteld dat, wanneer het leven van een ongeboren vrucht wordt weggezogen, deze dikwijls pijn lijdt – langdurige en onduurbare pijn. Onze natie voerde een vreselijke strijd om zwarte Amerikanen de van God gegeven rechten te garanderen. Abraham Lincoln erkende, dat we niet als vrij land zouden overleven, wanneer sommigen van ons zouden kunnen beslissen, of andere mensen slaven dan wel vrije mensen mogen zijn. Welnu, vandaag moet een andere vraag gesteld worden. Hoe kunnen wij als vrije natie blijven bestaan, wanneer sommigen van ons kunnen besluiten dat anderen niet waard zijn om te leven, gewoon met hen afrekenen? Ik geloof dat geen probleem belangrijker is voor het Amerikaanse karakter dan het herstel van ieders recht om te leven!”

*) Hij bedoelde anderhalf miljoen – maar het cijfer is even afschrikwekkend.

„Laten we hen bemoedigen, die trachten goede alternatieven voor abortus te vinden. Ik denk aan groepen als Moederhuis, Huis van Zijn schepping in Pennsylvania, Jim MacKee's Red-een-Leven, in Texas.”

„Ik lees in de Washington-Post over een jonge vrouw, Victoria. Die verwacht een kind en ze schrijft: in deze maatschappij sparen we walvissen, wolven en gouden adelaars, evenzeer als colaflesjes. Toch raadt ieder me aan, me van mijn ongeboren baby te ontdoen! – Welnu, Victoria zal haar kind hebben: ze heeft hulp gekregen van een christelijk paar en van de Red-een-Leven-groep.”

„Daar is hoop voor Amerika. Het blijft krachtig werken voor het goede, dank zij mensen als die Victoria hielpen. Deze beleven de twee grote geboden: de Heere onze God lief te hebben met heel ons hart, heel ons verstand en met alle krachten; en onze naaste lief te hebben als onszelf”.

Het kan goed zijn nog enkele andere uitspraken van president Reagan door te geven. En nog beter om God te danken, die aan zulk een belangrijk staatsman zulke wijsheid schonk.

Ontmoetingsdag 1986

19 april a.s. in de Veluwehal te Barneveld.

Het thema van de dag is: 'Vrijheid! Het zal me een zorg zijn.'

Er zijn aparte programma's voor kinderen en tieners. In de middagpauze kunt U de keuze-programma's bezoeken.

Opgave voor stands aan: S. Grijpstra, Kalmoessingel 32, 8265 CR Kampen. Tel. 05202-15466.

De betekenis van de reformatorische beweging van de jaren '30 voor het Gereformeerde leven (1)

1) De jaren '30

Op verzoek van de redactie ben ik gaarne bereid in enige artikelen iets te zeggen over wat m.i. de betekenis is geweest van de jaren '30 voor het gereformeerde leven in ons land. Het is mij waarschijnlijk gevraagd, al is dat niet uitdrukkelijk gezegd, als aan iemand die deze jaren bewust heeft meegemaakt. Dat laatste is inderdaad het geval. Zo belangrijk is dit overigens ook weer niet. Men kan heel wel iets hebben meegemaakt en toch geen zicht hebben gehad op wat er werkelijk gaande was.

We leven thans in de jaren '80, een halve eeuw later. Temidden van een wereldwijd verval van het kerkelijke leven, van hand over hand toenemende ongebondenheid in de christenheid en van zich mondiaal ophopende onoplosbare economische en politieke problemen. Toch letten o.i. velen niet op het eindtijd-karakter van deze tijd, in de zin van de „laatste dagen” van deze bedeling, waar de apostel Paulus over spreekt. Hoewel ze toch midden in het gebeuren leven. Alleen als we het gebeuren in de wereld in verbinding brengen met wat de Schrift zegt over de voortgang van de heilshistorie kunnen we o.i. iets verstaan van wat er in onze eigen tijd werkelijk gaande is. Wie de jaren '30 heeft meegemaakt, heeft een goede gelegenheid ontvangen bij het licht van het Woord van God de gebeurtenissen op te merken die zich in die jaren begonnen af te tekenen in ons land en daarbuiten. Want kerkgeschiedenis staat niet los van wereldgeschiedenis. De vraag is daarom belangrijk: wat gebeurde er in de jaren '30 in het gereformeerde leven in ons land? Hoe moeten we de geestelijke strijd zien die in 1944, terwijl de oorlog naar een climax ging, uitliep op beslissingen van kerkelijke vergaderingen die een stroom van schorsingen en afzettingen van kerkelijke ambtsdragers tot gevolg hadden en de machtige Gereformeerde Kerken in Nederland uiteenscheurden. Welke macht kon dat tot stand brengen?

2) Wat was er aan de hand in de jaren '30?

Wat gebeurde er in de kerken? Er klonken, zo zei men in die jaren, allerlei „nieuwe geluiden” over verbond, doop, avondmaal, kerk, zelfonderzoek, onsterfelijke ziel, enz. Dat was inderdaad het geval. Er was een te-

DOOR A. KEIZER 'S-GRAVENHAGE

ruggaan naar de levende taal van de Schrift in het spreken over deze en nog veel meer onderwerpen. Daardoor klonken

oude waarheden voor velen als nieuw. De geloofsaandacht van predikanten ging zich verleggen van het zien op de zwakke, vaak tobbede godsdienstige mens, naar de rijkdom en de vastheid van Gods beloften in Christus Jezus. Er kwam nieuw onderzoek van de Schrift zelf. Eeuwenoude gedachten als die van een onsterfelijke ziel die tijdelijk zou wonen in een sterfelijk lichaam, bleken van Griekse oorsprong te zijn. Er was een streven, vaak onbewust, niet mee te doen aan de verwetenschappelijking van het gereformeerde leven die na 1892 de kerken binnendrong. Reeds tijdens de vereniging van 1892 van de kerken uit de Afscheiding van 1834 en die uit de Doleantie van 1886, waren de theologische constructies van dr A. Kuiper voor ve-

len een bron van grote zorg. Te meer daar zij afkomstig waren van een singulier begaafde broeder die in het volle leven zo profetisch kon zijn en het zwaard des Geestes met zoveel kracht wist te hanteren. In 1892 zijn enige Afscheiden kerken om die reden en om nog enige andere redenen niet met de vereniging meegegaan. Daaruit zijn de Christelijke Gereformeerde kerken voortgekomen.

In de theologische gedachtenwereld van dr Kuiper kwam, naar gebleken mag zijn, een grote verzoeking tot de kerken. In dat denken ging menselijke wetenschap zich meester maken van het Woord van God. Het was de tijd waarin de gehele christenheid in de ban raakte van de niet als zodanig onderkende humanis-

Mozes

In Lukas 24 lezen we de geschiedenis van Jezus en de Emmaüs-gangers. De Heiland gaat de bijbel uitleggen en Hij begint daarbij bij 'Mozes en de profeten'. Hij legt daarbij uit alles wat in de Schriften betrekking had op Hem.

Mozes heeft een belangrijke plaats ingenomen in de geschiedenis van Israël. Hij is leider van het volk geweest. Na Abraham is hij een sleutelfiguur. Hij ontvangt van God de wet en moet die aan het volk doorgeven. De wet wordt dan ook wel de wet van Mozes genoemd (Mal. 4 : 4).

De geschiedenis van Mozes is goed bekend. We weten af van zijn geboorte en wat daaraan vooraf is gegaan. Zijn ouders zijn niet bang geweest voor de verordeningen van Farao (Hebr. 11 : 23). Mozes heeft in hetzelfde geloof als zijn ouders geweigerd door te gaan voor een zoon van Farao's dochter. Hij heeft de smaadheid van Gods gezalfde van groter rijkdom geacht dan de schatten van Egypte.

De schrijver van de brief aan de Hebreëen trekt in vers 26 van hoofdstuk 11 heel fijn een lijn van Mozes naar Christus. Mozes en de Egyptische schatten, en Christus en de hemelse rijkdommen. Mozes weet er van, dat Gods Zoon dat alles in de steek zal laten om dienstbaar te

Terloops...

DOOR P. C VAN WIJK ZALTBOMMEL

zijn. En zó laat hij de schatten van Egypte voor wat ze zijn en maakt zich dienstbaar voor Zijn volk. Ik denk niet, dat het goed is te vragen, hoe Mozes daar achter is gekomen, dat Christus eens de lijdensweg zou opgaan. Hij wist het, dat staat in Hebr. 11.

Vanuit die kennis is Mozes leider van het volk geworden. Hij is geen leider geweest van een bevrijdingsbeweging – zo wordt het vandaag wel voorgesteld door theologen –, maar hij is leider geweest ten dienste van het beloofde heil.

De uittocht uit Egypte was geen bevrijding van een beweging, maar van Gods uitverkoren volk. Deze uittocht betekende, dat de vervulling van Gods belofte weer dichterbij kwam. Uit Egypte riep Hij Zijn Zoon. Mozes mag de gevangenen uit Egypte leiden op weg naar het beloofde land.

Jesaja profeteert later van de Messias, die de gevangenen vrijheid zal brengen (hoofdstuk 61).

Zo is Mozes type van de grote Mozes, middelaar tussen God en volk.

Mozes komt tenslotte niet in het beloofde land, maar bij de verheerlijking van Jezus op de berg mag hij er bij zijn.

In het apokriefe boek van Jezus Sirach (hoofdstuk 45) wordt het volgende van Mozes gezegd:

'Uit hem heeft Hij een vroom man laten voortkomen, die aller genegenheid won en geliefd was bij God en de mensen, Mozes: zijn gedachtenis zij gezegend!

Hij heeft hem in roem aan de heiligen gelijk gemaakt en hem verheerlijkt door de schrik van de vijanden.

Op zijn woord heeft Hij terstond wonderen verricht en Hij heeft hem groot gemaakt voor het aangezicht van koningen.

Hij gaf hem bevelen voor zijn volk

en toonde hem zijn heerlijkheid. Vanwege zijn trouw en zijn nederigheid heeft Hij hem uit alle mensen uitverkoren.

Hij liet hem zijn stem vernemen, bracht hem in de donkere wolk en gaf hem, van aangezicht tot aangezicht, zijn geboden, de wet van het leven en van de kennis,

om Jakob in het verbond te onderrichten en Israël in zijn beschikkingen.'

tische afgod: *de wetenschap*, die het westerse leven bijna geheel is gaan beheersen.

Het was de tijd waarin de theologie als „Heilige Godgeleerdheid” en als „Koningin der Wetenschappen” de Schrift in een groot denksysteem systematisch verwerkte. Zo ontstond dr Kuypers „Encyclopedie van de Heilige Godgeleerdheid”, waarin de theorie van de „veronderstelde wedergeboorte”, als grondslag voor de kinderdoop, een sleutelpositie innam, die het gehele genadesysteem theoretisch sluitend moest maken, maar welke theorie een van de breekijsers is geworden waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland uiteengebroken zijn.

Wie de tijd van het opdringen van de wetenschappelijke theologie in deze kerken, dat is de tijd na 1892, bestudeert wordt getroffen door het feit, dat de gereformeerde kerken van de 20e eeuw op dezelfde wijze zijn verwoest als die van de 17e en 18e eeuw. De Boze heeft in de 20e eeuw met behulp van het theologisch denken van een van haar meest gezaghebbende leden, dr A. Kuypers, die zoveel voor het totstandkomen en de vrijheid van de gereformeerde kerken had gedaan, ze weer weten te verscheuren.

Met dezelfde wetenschappelijke list had hij in de 17e eeuw de gereformeerde kerken tot een dodelijk rationalisme gebracht. Met behulp van de door velen vereerde nieuwe rationalistische denkwijze van de in ons land woonachtige wijsgeer Descartes was hij er in geslaagd de eerbied voor de taal van de Schrift te verdringen. Tevergeefs heeft de meest gezaghebbende kerkelijke voorman van die dagen, de vrome Voetius, getracht in de debatten het rationalistisch kwaad van Descartes te bezweren, niet met aan de Schrift ontleende onderscheidingen, maar met behulp van de verouderde en niet minder rationalistische begrippen van een op Aristoteles steunende scholastiek. Toen moest hij het bij de opkomende generatie verliezen als verouderd en niet bij de tijd. Zo won Descartes.

De gereformeerde kerken zijn in de 18e eeuw in hun rationalisme bijna ondergegaan. Het gezag van het Woord van God over het gehele leven week en vele vromen gingen hun heil zoeken in een piëtistische vroomheid, waarin de godsdienstige mens met zijn godsdienstige noden in het centrum stond en Gods genade velen haast onbereikbaar scheen. De Afscheiding van 1834 was de eerste breuk met het rationalisme, de Doleantie van 1886 was de tweede. Zo zijn in 1892 de Gereformeerde Kerken

in Nederland ontstaan.

Deze in verdrukking geboren, bij de Schrift groot geworden kerken zijn, toen de verdrukking ophield, van binnen uit geconfronteerd met het snel in aanzien stijgend wetenschappelijk theologisch spreken over het Woord van God van dr Kuypers, dat het christelijk geloof opnieuw tot een rationeel systeem verwerkte.

Op tweeërlei wijze bedreigde deze ontwikkeling het gereformeerde kerkelijke leven. Zij verzwakte het levende geloof in de Christus der Schriften en bracht de bij de Schrift mondig geworden kerken, door de zich in de kerken recht van spreken aanmatigende wetenschappelijke godgeleerdheid, in een positie van onmondigheid. Daaruit is in de jaren '30 in de gereformeerde kerken een niets ontziende synodocratische kerkleiding ontstaan, die dr Kuypers in de Doleantie zo zeer had bestreden.

In 1896 waarschuwde prof. L. Lindeboom uit Kampen reeds in geschrift ernstig tegen de in de kerken opkomende eerbied voor de wetenschappelijke theologie uit Amsterdam, die ook in Kampen indruk maakte. Vooraanstaande broeders bleken het gevaar niet op te merken. Rond 1900 waren de spanningen groot

De Theologische School dreigde te worden opgeheven. Prof. Bavinck evenals prof. P. Biesterveld en de overgrote meerderheid van de studenten vertrok naar Amsterdam. De grote onrust in de kerken heeft geleid tot de kerkelijke compromissen van 1905, die de voortgang van de verwetenschappelijking van het gereformeerde leven op alle gebieden niet hebben gestuit.

Niet de wetenschap als zodanig is een kwaad. Zij is een gave Gods, die echter onder het Woord van God is gesteld en zich niet mag verheffen *dat Woord zelf* tot een der mensen geconstueerd systeem te maken. Dat heeft de overste van deze wereld de eeuwen door echter juist met de wetenschappelijke theologie weten te bereiken.

Prof. Lindeboom heeft de bedreiging van het leven bij de Schrift voorvoeld. Algemeengeldende dogmatische theorieën gingen het in concrete tijdsituaties sprekende Woord van God tijdloos maken, zodat er straks geen zicht meer kon zijn op de mening des Geestes m.b.t. het kerkelijk gebeuren. Dat zicht heeft dan ook, zoals nog blijken zal, op de kerkelijke vergaderingen in de jaren '30 ontbroken.

(wordt vervolgd)

Boekbespreking

Piet van der Ploeg (1985).

Het Lege Testament.
Een onderzoek onder
jonge kerkverlaters.
Franeker: Wever.

Het zal je maar gebeuren! Je krijgt kinderen. Je dankt God dat Hij ze je geeft. Je laat ze dopen en je doet serieus je best om ze christelijk op te voeden. En dan gebeurt het. Zodra Anneke uit huis is, wil ze van kerk en geloof niets meer weten. Dit blijkt heel duidelijk, als Anneke vakkundig wordt geïnterviewd door Piet van der Ploeg. De naam 'Anneke' is hier natuurlijk een pseudoniem. Letterlijk zegt Anneke, die 24 jaar is, het volgende: „Nee, ik heb me er nooit voor geïnteresseerd, voor die hele kerk niet. En later vond ik het gewoon flauwekul”. (pag. 21 e.v.)

Anneke is lang niet de enige, die haar christelijke opvoeding over boord heeft gegooid. Bij de (synodaal) Gereformeerde Kerk van de stad Groningen lieten zich alleen al in 1983 ongeveer 55 jongeren, in de leeftijd van 16 t/m 25 jaar, officieel uitschrijven (pag. 17). Zestien van hen gingen ermee akkoord om door Van der Ploeg hierover te worden ondervraagd. Van der Ploeg is zelf ook een kerkverlater. Hij wilde wel eens

weten hoe andere kerkverlaters denken over kerk, geloof en religiositeit (pag. 9). De zestien interviews vormen de basis voor een godsdienstsociologisch onderzoek, dat Van der Ploeg publiceerde onder de wrange titel „het lege testament”.

Moeten wij, die de kerk niet verlaten hebben, ons iets aantrekken van de conclusies die een kerkverlater trekt naar aanleiding van zijn godsdienstsociologisch onderzoek? Dominee Smit uit Maastricht heeft erop gewezen, dat er in de godsdienstsociologische benadering alvast één dimensie ontbreekt.¹⁾ Waarom de één wel is gaan geloven en de ander niet hangt niet alleen af van sociale factoren. „Dat is ten diepste een vraag”, aldus dominee Smit, „die ons vermogen te boven gaat. Dat zijn de verborgen dingen, die voor de Here zijn.” Maar ook al rekent Van der Ploeg niet met God, toch kunnen we wat van hem leren, vindt dominee Smit.

Inderdaad, of onze kinderen gaan geloven is uiteindelijk een zaak tussen hen en God. Dit sluit echter niet uit dat ouders door God zijn aangesteld om hun kinderen met het geloof vertrouwd te maken. Hierin kunnen wij als ouders in socio-

logisch opzicht talrijke blunders maken. Stel dat een kerkverlater tegen zijn ouders zegt: „Als jullie je zus en zo hadden gedragen, dan was ik waarschijnlijk wel gelovig geworden.” In zo'n geval zouden die ouders alle redenen hebben om hun oren te spitsen. Als we het volle evangelie op een sociologisch verantwoorde wijze willen doorgeven aan de volgende generatie, dan kunnen we het lege testament dus niet links laten liggen.

Naar aanleiding van zijn onderzoek wil Van der Ploeg primair afrekenen met drie mythen, die vrijwel iedereen koestert ten aanzien van jongeren. In de eerste plaats is het niet zo, dat jongeren massaal de kerk verlaten, omdat ze veel meer politiek actief zouden willen zijn (pag. 190). In de tweede plaats ligt de kerkverlating niet aan de eigen cultuur, of aan een speciale ontwikkeling, die jongeren zouden beleven (pag. 190). In de derde plaats tenslotte verlaten jongeren niet de kerk, omdat zij op een andere manier zijn gaan geloven (pag. 191). Jonge kerkverlaters zoeken dus geen alternatief voor kerk en geloof, aldus Van der Ploeg. Ze spelen het daarentegen klaar om zonder „zingevende werkelijkheidsopvatting” door het leven te gaan (pag. 200).

Strikt genomen gelden Van der Ploegs conclusies alleen voor de zestien jongeren, die hij toevallig interviewde. Er zijn natuurlijk best jongeren die de kerk verlaten, omdat ze meer heil verwachten van politiek activisme, of van een andere religie. Wel heeft Van der Ploeg erg aannemelijk gemaakt dat deze jongeren veruit de minderheid vormen onder de grote groep van kerkverlaters. De meeste jonge kerkverlaters verlaten de kerk uit pure onverschilligheid ten aanzien van levens- en geloofsvragen. Van der Ploeg opent ons de ogen voor de harde feiten. Jongeren zoeken geen alternatief voor de kerk. Nee, daarvoor vinden ze de kerk niet belangrijk genoeg! Hoe kunnen christelijk opgevoede jongeren zo ver wegzinken? Hoe komt het, dat het geloof van hun ouders hen totaal onverschillig laat? Wat is er mis gegaan in de opvoeding? Van der Ploeg wijst op talrijke factoren, die hierin een rol spelen. In het bestek van dit artikel zou het te ver voeren om op al die factoren in te gaan. Eén faktor wil ik er uit lichten en wel die van de communicatie. Eén van de redenen, waarom jongeren zich van het geloof afkeren, is namelijk het volgende feit. Nogal wat ouders zijn niet in staat om geloofskwesties met hun kinderen te bespreken. In de communicatie met hun opgroeiende kinderen slaan veel ouders de plank mis, zodra het geloof het gespreksonderwerp wordt, blijkt uit Van der Ploegs interviews. Bij de communicatie tussen

¹⁾ Uit het „Kerkblad van de Ned. Ger. Kerk te Maastricht”, jrg. 30, nr. 4, 7-12-1985.

ouders en kinderen is niet alles koek en ei. Dit blijkt al snel. Carla (25 jaar) bijvoorbeeld klaagt over de vastgelopen communicatie met haar moeder: „Met mijn moeder kan ik helemaal niet praten. Dat is gewoon zwart-wit en je moet luisteren. Doe je dat niet dan wordt het onmogelijk.” (pag. 28) Bij Peter thuis was het hetzelfde liedje. Het geloof, „nou daar valt” thuis „niet over te discussiëren”, zegt Peter (24 jaar). (pag. 33)

Herman is 23 jaar. Bij hem thuis lagen de zaken wat genuanceerder. Pa wilde best wel over het geloof praten. Alleen ma stak daar een stokje voor. Herman zegt hierover: „(...) mijn moeder die hield daar helemaal niet van, kritiek of twijfel, daar hield mijn moeder niet van. 'Hè, pa, eet nou je bord es leeg en praat niet zoveel', zei ze dan.” (pag. 46). Ook Dick is 23 jaar. Bij hem thuis „werd sowieso nooit veel over dit soort zaken gepraat.” (pag. 52). Hetzelfde geldt voor Renske (24 jaar): „(...) er werd eigenlijk heel weinig over gepraat.” (pag. 62).

Het zijn niet alleen de moeders, die de communicatie laten vastlopen. Wilma (23 jaar) verkeert namelijk met haar vader in een communicatiecrisis. „Bijna elke keer als ik thuis kom dan begint 'ie weer”, zegt ze over haar vader. Discussiëren met hem kan helaas niet: „Het wordt meteen afgekapd als hij geen antwoord meer weet.” (pag. 67). Wilma's vader voert dus geen eerlijk gesprek als het over het geloof gaat, vindt Wilma.

Bij al deze voorbeelden zijn het steeds de ouders, die de schuld krijgen van de vastgelopen communicatie. Dit komt natuurlijk omdat alleen de jongeren aan het woord zijn gekomen. De ouders hebben geen kans gekregen om zichzelf te verdedigen. In hoeverre zijn de jongeren medeschuldig? Dit is een vraag die we hier in het midden moeten laten. We zijn hier niet geïnteresseerd in de schuldvrage. Wat ons interesseert is wat ouders eventueel zouden kunnen leren van het onderzoek van Van der Ploeg.

Naar aanleiding van de interviews trekt Van der Ploeg een conclusie. De ouders van de kerkverlaters hebben geen serieuze poging ondernomen om het geloof te beargumenteren (pag. 139). „Beargumenteren” is natuurlijk een te sterk woord, als het om het geloof gaat. Het geloof laat zich immers lang niet altijd beargumenteren. Maar waarschijnlijk is dat ook niet wat Van der Ploeg bedoelt te zeggen. Hij wil slechts zeggen dat ouders het niet aandurven om van hun geloof te getuigen, daar waar het geloof ter discussie staat. Ouders proberen daarentegen hardnekkig te voorkomen dat hun kinderen het geloof ter discussie gaan stellen. Op die manier praten de ouders helemaal langs hun kinderen heen. De kinderen

stellen het geloof ter discussie, maar de ouders zien dat niet in, of **willen** dat misschien niet inzien.

De ouders doen alsof het geloof iets vanzelfsprekends is, dat gewoonweg niet ter discussie staat. De jongeren daarentegen zien maar al te goed dat het geloof niet de enige mogelijkheid is. Dat geldt zeker in deze tijd van secularisatie. Het geloof is niet vanzelfsprekend. Het geloof is een keuze. Daarin geeft het geloof zelf de jonge kerkverlaters nota bene gelijk! Zegt het geloof immers niet van zichzelf dat het uiteindelijk een gave is van God? Alleen door Gods Geest kan de mens **kiezen** voor het geloof. Er zijn blijkbaar ouders die om dit keuze-moment heen willen. Deze lopen wel het gevaar, dat ze door hun toedoen hun kinderen afleren om te vragen naar de Heilige Geest. Het geloof als een 100%-evident-iets verkopen is de Heilige Geest bedroeven. De Geest wil ons het geloof schenken. Als we doen alsof geloven vanzelf gaat, omdat dat zo hoort, dan zeggen we eigenlijk tegen de Heilige Geest dat Zijn werk overbodig is!

Natuurlijk is het zo, dat niemand zich kan verontschuldigen, als het gaat om het geloof in God. Ook voor jonge kerkverlaters geldt: „(...) hetgeen van Hem niet gezien kan worden, zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, wordt sedert de schepping der wereld uit zijn werken met het verstand doorzien, zodat zij geen verontschuldiging hebben.” (Romeinen 1:20). Voor het **oprechte** verstand is God inderdaad te vinden, volgens de bijbel. Het is volgens de bijbel echter niet vanzelfsprekend, dat iedereen zijn verstand gebruikt zoals dat zou moeten. Mensen kunnen „verduisterd zijn in hun verstand” (Efeziërs 4:18).

Inderdaad, materialisten uit de negentiende eeuw waren dolblij, toen hun verstand een zwart gat was geworden. In hun wereldbeeld was, tot hun grote vreugde, voor God geen plaats meer. Het is dit materialistische wereldbeeld, dat veel moderne jongeren, mede dankzij het onderwijs, als evident ervaren. En zo kan het gebeuren, dat iemand als Dick (23 jaar) denkt dat God alleen maar is uitgedacht door mensen die nog niets wisten van wetenschap. Geloven in een hogere macht vindt hij een „beetje al te simpel”. Hij kan maar niet begrijpen dat mensen die verstand hebben van wetenschap en techniek kunnen geloven. (Naar aanleiding van pag. 53 en 54.)

Laten we terugkeren naar Van der Ploeg. Van der Ploeg beargumenteert dat ouders die het geloof niet ter discussie stellen, hun kinderen daardoor van het geloof afhouden (p. 140). Hij redeneert vrij vertaald als volgt. Kijk eens naar die ouders, die het geloof niet ter discussie durven te stellen. Zij pre-

tenderen onwillekeurig dat het geloof iets evidents is. Zodra de jongeren echter het huis uitgaan, merken zij dat het geloof helemaal niet zo vanzelfsprekend is. Een hoop mensen blijken namelijk niet te geloven. Die jongeren constateren dan dat het geloof van hun ouders ernaast zit en dus ongeldig is. De gelovige ouders vallen dan met hun (verkeerd uitgelegd!) geloof als een stelletje naïefelingen door de mand.

Het kan ouders met doodsangst vervullen, als ze moeten beseffen dat hun kinderen tegen het geloof kunnen kiezen. Het is echter niemand minder dan God, die alle mensen de keuze laat. We hoeven ons dan ook niet over Van der Ploegs conclusies te verbazen. Hoe zouden we ooit onze kinderen dichterbij God brengen, als we in de communicatie met hen hardnekkig ontkennen dat ze voor de keuze staan? Dat kinderen voor deze keuze staan, blijkt zodra ze in de communicatie met hun ouders het geloof ter discussie gaan stellen.

Ontkennen dat je kinderen vóór of tegen God moeten kiezen is hen in de opvoeding dwingen tot de verkeerde keuze. Deze conclusie mogen we mijns inziens trekken uit „het lege testament”. Gelukkig maar dat onze menselijke opvoeding niet het laatste woord heeft. Moge de Heilige Geest alle jonge (en oudere) kerkverlaters bewegen tot een nieuwe en betere keuze.

Drs A. A. N. (Guus) Cruts,
psycholoog.

Amsterdam, 7 januari 1986

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Dalfsen

Kandidaat J. van Atten uit Zaan- dam, die het beroep naar Dalfsen heeft aangenomen, heeft op 16 januari j.l. met goed gevolg het peremptoir examen afgelegd bij de regio Enschede-Zwolle. Besloten is hem toe te laten tot de bevestiging als Denaar des Woords van de kerk te Dalfsen. De bevestiging zal plaatsvinden tijdens de morgendienst op 2 februari a.s. door zijn broer ds G. van Atten uit Gorinchem. Tijdens de avonddienst vindt de intrede plaats.

Kerkdiensten te Schoonhoven

Met ingang van 1 september a.s. worden in Schoonhoven op zondagnamiddag kerkdiensten belegd onder verantwoordelijkheid van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Langerak (Z.H.). Tot dit initiatief is gekomen, omdat een aantal gezinnen van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Langerak woonachtig

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementenprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Hoenderkopershoek 8,
3981 TE Bunnik.
Tel. 03405-61447.

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.

is in Schoonhoven, Bergambacht en Lopik en de behoefte gevoeld werd om zich in deze regio als wijkgemeenschap sterker te profileren.

De diensten, die 's zondags om 4.30 uur n.m. aanvangen, worden gehouden in de aula van de Rehoboth-school, Pasteurweg 92 te Schoonhoven en een ieder is van harte uitgenodigd deze diensten bij te wonen.

Meer inlichtingen bij: fam. Van As, Nobeldreef 5, Schoonhoven. Tel. 01823-2247.

Uit breder kring

Uitnodiging conferentie WCS 1986

De letters WCS staan voor Werkgroep Contact Studerenden. De WCS is werkzaam binnen de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken. Zij stelt zich tot doel het vormen van studerenden met het oog op de taak, die Gods Woord t.a.v. allerlei levenssterreinen aan ons stelt en het elkaar wijzen op en onderzoeken van het bijbels getuigenis.

Daarom organiseren wij, als WCS, ieder jaar voor studerenden uit de Chr. Geref. en de Ned. Geref. Kerken een conferentie over een actueel thema. De conferentie van het seizoen '85/'86, die op 31 januari en 1

februari 1986 te Amsterdam gehouden zal worden, heeft als onderwerp: twijfel in het Christendom.

Kun je je iets voorstellen bij een dergelijke titel? Word je nooit overvallen door een gevoel van machteloosheid als je naar al die grote wereldproblemen als honger, armoede, oorlog, milieu-vervuiling etc. kijkt?

Als je in dit verband in de kerk hoort preken over het rentmeesterschap van de mens kun je daar dan nog wat mee? Of twijfel je eraan of het allemaal nog wel iets zal uithalen, of idealen, christelijk of niet, ooit realiseerbaar zijn? Of ben je de twijfel voorbij en berust je in een sombere zekerheid, dat de wereld te onverschillig is om voor verbetering vatbaar te zijn?

Heb je nog ideeën voor de toekomst, of leef je bij de dag, omdat alles te onzeker en te onoverzichtelijk is? Twijfel je aan Gods bemoeienis met jouw leven en met deze wereld?

Over deze laatste vraag hopen wij dit seizoen onze conferentie te houden: Twijfel in het Christendom, met een vraagteken? De spreker op deze conferentie zal zijn ds C. J. van den Boogert uit Emmeloord.

Voor schriftelijke opgave en informatie moet je zijn bij Marijke Hogenbirk, Thérèse Schwartzplein 10-III, 1073 JM Amsterdam.

Geestelijk Lied voor de Gereformeerde Gezindte

Nu ook de tweede druk van onze proefbundel 'Uit de mond der kinderen...' in zeer korte tijd zo goed als uitverkocht is, heeft het Bestuur van de Stichting Geestelijk lied Gereformeerde Gezindte zich beraden over het aankondigen van een derde druk.

Vanwege de zeer gunstige recensies en de voorlopige reacties die ons bereikten uit het land, m.n. uit de onderwijs-wereld, hebben we besloten tot een definitieve uitgave van een bundel liederen voor de basisschool.

Naast de u reeds aangeboden 50 nieuwe liederen denken wij te komen met een aantal van ongeveer 100 à 150 bestaande liederen voor de leeftijd van 4-12 jaar. Deze bundel zal behalve goed bruikbaar voor de basisschool ook voor de zondagsscholen wellicht in een behoefte voorzien.

Met het oog op bovenstaande doen wij een vriendelijk doch dringend beroep op u allen om het enquête-formulier dat u aantreft in de proefbundel zo spoedig mogelijk met uw wensen aan ons terug te zenden, opdat wij deze gegevens kunnen verwerken en binnen niet al te lange tijd u de definitieve bundel kunnen aanbieden.

Wel vragen wij uw geduld, daar het niet mogelijk zal zijn

eerder dan begin volgend jaar de bundel uit te geven.

Aangemoedigd en zelfs aangevuurd door velen van u werken we met alle inzet aan wat we noemen de grote bundel van 200 à 250 liederen voor gebruik op vooral middelbare scholen, in het gezin, op vereniging en club en in allerlei vormen van kerkewerk.

Wanneer deze bundel even enthousiast zou worden ontvangen als de proefbundel en men er in allerlei verbanden evenveel vreugde aan beleeft als nu in de werkgroep, die bestaat uit personen uit het geheel van de gereformeerde gezindte, zou het ronduit een zegen kunnen worden genoemd.

We denken nog een jaartje nodig te hebben voor de verzorgde uitwerking van een en ander. Te zijner tijd hopen wij u verder te informeren.

Intussen danken we u oprecht voor uw steun. Om ons werk op een verantwoorde wijze af te ronden, zouden wij het zeer op prijs stellen giften te ontvangen op de girorekening van onze penningmeester 533 02 44 ten name van Stichting GLGG, Jellissenkamp 56 te Zwolle.

Dankbaar gedenken wij het ambtelijk werk van

DR. B. JONGELING

predikant van onze gemeente van 29 mei 1949 tot aan zijn emeritaat op 1 oktober 1966.

De HEERE trooste zijn vrouw en familie.

Namens de Raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Apeldoorn,
M. A. van Helden, voorzitter
M. van Kuiken, scriba

Welk jong stel heeft belangstelling voor een

4 KAMER-BOVENWONING in de binnenstad van Schiedam.

Voor inlichtingen: tel. 01862-2596.

Abonneert U op het nieuwe maandblad

KERKELIJK MAGAZIJN

hoofddred.: drs NIEK SCHEPS

In het nummer van januari een uitvoerig interview met dr A. A. Spijkerboer.

Prijs per jaar f 45,—.

Adm. Uitg. D. v. d. Louw,
Antwoordnummer 3,
2650 WH Berkel en Rodenrijs.
Tel.: 01891-3003.

Heden is overleden onze vader, groot- en overgrootvader

KAREL VAN DER TOORN

sinds 24 september 1984 weduwnaar van Geertruida Adriana Dekker, op de leeftijd van 87 jaar.

*Zijn hulp en troost verwachtte en vond hij bij God, zijn Vader.
Psalm 27.*

's-Gravenhage: Cor en Wil
Apeldoorn: Karel en Jenny
's-Gravenhage: Helma
Elst (Gld.): Jan en Liesbeth
Kleinkinderen en achterkleinkind

Bilthoven, 17 januari 1986

Correspondentie-adres:

Helma van der Toorn, Rhenenstraat 196, 2546 TZ 's-Gravenhage.

De begrafenis heeft op 22 januari 1986 te Bilthoven plaatsgevonden.

Bestel nu

HET CONFLICT

door DRS. J. KRUIS

Omvang 154 pagina's, prijs f 24,50 + f 3,50 verzendkosten.

U ontvangt dan de brief die drs. Kruis aan de Generale Synode van de Chr. Ger. Kerken heeft geschreven gratis.

Boek en brief samen geven zicht op achtergronden van de kerkelijke problematiek. Wie beide leest wordt geboeid door dingen die anders vaag en ongezegd blijven.

Te bestellen door overmaking van f 28,— op postrekening nr. 48.69.351 of op bankrekening nr. 67.47.27.932 ten name van RESURGO, Theologisch Studiecencentrum, Postbus 248, 5240 NA Rosmalen.

U kunt ook onderstaande bon invullen en met een betaalkaart in een ongefrankeerde envelop zenden naar RESURGO, antwoordnummer 10012, 5240 VB Rosmalen.

Naam
Adres
Postcode Woonplaats
verzoekt toezending van ex. Het Conflict + brief.

RESURGO — Theologisch Studiecencentrum
POSTBUS 248 — 5240 — NA ROSMALEN

Opbouw-uitgaven

Sinds enige tijd is de brochure „De plaats van de vrouw in de gemeente”, tweede druk, uitverkocht. Inmiddels is de **derde druk** gereed gekomen, zodat de brochure weer verkrijgbaar is. Ook zijn nog leverbaar: ds M. R. v. d. Berg, Jeremia, en drs P. J. van Kampen. Anthroposofie.

Voor het bestellen van deze uitgaven kunt u gebruik maken van onderstaande antwoordstrook.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

..... ex. „De plaats van de vrouw in de gemeente” à f 4,50.

..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,—.

..... ex. Drs. P. J. van Kampen, Anthroposofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten.

De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.